

บทความปริทรรศน์ : Review Article

สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา

The Monastic Honorary Ranks System: Benefits and Problems

ประสงค์ ราชณสุข

Prasong Rayanasukha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

บทนำ

ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตฺตเจริญ อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นนักวิชาการผู้มีความรู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา มีผลงานทางวิชาการทั้งหนังสือและบทความจำนวนมาก เรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” เป็นบทความที่สรุปจากงานวิจัยเรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” ซึ่งลงพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2557 มีความยาว 31 หน้า

บทความงานวิจัย เรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” เริ่มต้นด้วยบทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต่อไปเป็นเนื้อหาซึ่งแบ่งเป็นตอนๆ รวม 9 ตอนตามลำดับ เริ่มตั้งแต่ 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 2. ความหมายและความเป็นมาของสมณศักดิ์ 3. ประเภทและลำดับชั้นของสมณศักดิ์ 4. หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการพิจารณาแต่งตั้ง 5. จุดมุ่งหมายของการมีสมณศักดิ์ 6. ความชอบธรรมของสมณศักดิ์กับการบริหารคณะสงฆ์และรัฐ 7. ข้อดีและปัญหาของการมีสมณศักดิ์ 8. แนวทางแก้ปัญหและแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์ และ 9. สรุป

สำหรับเป้าหมายของบทความวิจัย เรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” ผู้เขียนบทความต้องการหาคำตอบในประเด็นเกี่ยวกับสมณศักดิ์ว่ามีข้อดีและปัญหาหรือข้อเสียประการใดบ้าง รวมทั้งมีแนวทางแก้ปัญหและแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์อย่างไร

เนื้อหา

บทความงานวิจัยเรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” ประกอบด้วยเนื้อหา 9 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญ

สมณศักดิ์ เป็นฐานันดรหรือตำแหน่งที่พระมหากษัตริย์หรือรัฐถวายแต่พระสงฆ์เพื่อเป็นการยกย่องและสนับสนุนให้บำเพ็ญศาสนกิจยิ่งขึ้นไป และมีความเกี่ยวข้องกับตำแหน่งด้านบริหารเพื่อประโยชน์ด้านการปกครองคณะสงฆ์

ความเป็นมาและความชอบธรรมของระบบสมณศักดิ์ภายในกรอบของพระธรรมวินัย แม้ในครั้งพุทธกาลจะยังไม่ปรากฏสมณศักดิ์อย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน แต่สามารถเทียบได้กับตำแหน่งเอตทัคคะที่พระพุทธเจ้าประทานแก่พระอรหันต์ผู้เป็นเลิศ

สำหรับประเทศไทยระบบสมณศักดิ์และพัศดยศของพระสงฆ์ไทยน่าจะได้รับการถ่ายทอดมาจากประเทศศรีลังกาและพัฒนาเป็นระบบที่ชัดเจนในสมัยรัชกาลที่ 6

ปัจจุบันสมณศักดิ์เป็นเรื่องหนึ่งที่มีปัญหาและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคม ทำให้ข้อเสียแพร่หลาย แต่ข้อดีไม่ปรากฏ ด้วยเหตุนี้ ศ.ดร.วัชรระ งามจิตระ เจริญ จึงเห็นควรที่จะศึกษาข้อดีต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้สังคมรับรู้และเข้าใจ ส่วนที่เป็นปัญหาก็จะได้วิเคราะห์และเสนอทางแก้ไขต่อไป

ตอนที่ 2 ความหมาย และความเป็นมาของสมณศักดิ์

ความหมายของสมณศักดิ์ตามที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป คือ หมายถึง ฐานันดร หรือยศของพระสงฆ์ มิได้หมายรวมถึงตำแหน่งปกครองบริหารด้วย

ในประเทศไทย สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ ทรงวินิจฉัยว่า ระบบสมณศักดิ์ของพระสงฆ์เริ่มใช้แต่สมัยสุโขทัย แต่ระบบสมณศักดิ์ในสมัยสุโขทัยไม่สลับซับซ้อนมีเพียง 2 ชั้น คือ พระสังฆราช และปุศุหรือพระครู ซึ่งเป็นตำแหน่งสังฆนายกทรงลงมาจกสังฆราช

ตอนที่ 3 ประเภทและลำดับชั้นของสมณศักดิ์

สมณศักดิ์แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1) สมณศักดิ์ เกี่ยวกับความรู้ คือ สมณศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งถวายพระภิกษุรวมทั้งสามเณร ผู้สอบได้เปรียญธรรมตั้งแต่ 3 ถึง 9 ประโยค แต่ละประโยคมีพัศดยศกำกับ

2) สมณศักดิ์เกี่ยวกับผลงาน คือ สมณศักดิ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากการพิจารณาผลงานด้านต่างๆ มี สาธารณูปการและการศึกษา เป็นต้น ได้แก่ สมณศักดิ์ชั้นพระราชกณะ พระครูสัญญาบัตร พระฐานานุกรม และพระครูประทวน

ตอนที่ 4 หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการพิจารณาแต่งตั้ง

ในสมัยก่อนพระมหากษัตริย์ทรงพิจารณาแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ด้วยพระองค์เอง โดยพิจารณาจากผลงานหรือคุณสมบัติของพระสงฆ์ ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปรึกษากับสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชเจ้าในเวลานั้น ตั้งแต่นั้นมาพระสงฆ์จึงได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาเลื่อนและตั้งสมณศักดิ์ตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กำหนดไว้

ตอนที่ 5 จุดมุ่งหมายของการมีสมณศักดิ์

ศ.ดร.วัชร งามจิตระเจริญ ได้เขียนสรุปจุดมุ่งหมายของการมีสมณศักดิ์ว่า เพื่อเป็นการยกย่องและให้กำลังใจแก่พระสงฆ์ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ทรงศีลาจารวัตร และทำประโยชน์แก่พุทธศาสนจักรและราชอาณาจักร

ตอนที่ 6 ความชอบธรรมของสมณศักดิ์กับการปกครองบริหารคณะสงฆ์และรัฐ

ผู้เขียนบทความ ได้กล่าวถึง สมณศักดิ์ว่า แม้จะเป็นเรื่องของโลกธรรม คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และเป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์หรือฝ่ายรัฐสร้างขึ้นมา ทั้งเป็นองค์ประกอบของการปกครองบริหารคณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ แต่ก็ไม่ขัดแย้งอย่างรุนแรงกับพระธรรมวินัย เพราะเข้ากันได้กับหลักการคล้อยตามพระราชอาที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตไว้ และไม่ขัดอย่างรุนแรงกับหลักการเคารพอาวุโสโดยพรบ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ตอนที่ 7 ข้อดีและปัญหาของการมีสมณศักดิ์

เกี่ยวกับข้อดี และปัญหาของการมีสมณศักดิ์นี้ มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทรรศนะที่ต่างกันไป ซึ่ง ผู้เขียนบทความนี้ได้นำเสนอไว้ 4 ทรรศนะด้วยกัน ได้แก่ 1. ทรรศนะของศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ ว่า สมณศักดิ์มีทั้งข้อดีและข้อเสีย เหมือนปรากฏการณ์อื่นๆที่เราพบเห็นโดยทั่วไป ซึ่งย่อมีทั้งข้อดีและข้อเสีย

2. ทรรศนะของพระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ ลิริญาโณ) คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ตำแหน่งขณะให้สัมภาษณ์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งคณบดีคณะพุทธศาสตร์) ว่า สมณศักดิ์โดยตัวมันเองเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่มีข้อเสีย เพราะเป็นการยกย่องสนับสนุนพระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบแต่ถูกคนที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดปัญหา

3. ทรรศนะของศาสตราจารย์พิเศษเสถียรพงษ์ วรรณปก เห็นว่า ตัวสมณศักดิ์เองไม่ได้มีส่วนในตัวมันเอง แต่ถ้าหากว่าอายุในยุคนั้น ซึ่งบางคนไม่เชื่อสัตย์สุจริต หรือว่าโลภมาก ก็อาจจะมีการนำเอาสมณศักดิ์มาเป็นเครื่องมือในการหาเงินก็เป็นได้

4. ทรรศนะของ ประสก ธรรมรักษา และคามฟูโงะว่า สมณศักดิ์มีแต่ข้อเสีย ไม่มีข้อดีเลย เพราะไม่ใช่เรื่องของพระพุทธศาสนา ขวางทางไปนิพพาน

ทรรศนะของนักวิชาการทั้ง 4 ประการนั้น แสดงถึงข้อดีและปัญหาของสมณศักดิ์ได้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1) สมณศักดิ์ที่มีข้อดี ได้แก่ ทรรศนะของนักวิชาการในข้อ 1 และข้อ 2

2) สมณศักดิ์ที่มีลักษณะเป็นกลาง คือ ไม่มีข้อดี และไม่มีข้อเสียหรือปัญหา ได้แก่ ทรรคนะของนักวิชาการในข้อ 3

3) สมณศักดิ์ที่มีแต่ข้อเสีย ไม่มีข้อดีเลย ได้แก่ ทรรคนะของนักวิชาการในข้อ 4

นอกจากนำเสนอทรรคนะที่แตกต่างกันของหลายท่าน ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ศ.ดร.วัชระ งามจิตระเจริญ ได้อธิบายถึงข้อดี และปัญหาของสมณศักดิ์ไว้ ดังนี้

1. ข้อดีของการมีสมณศักดิ์ คือ

1) สมณศักดิ์เป็นสิ่งที่ใช้ในการยกย่องเชิดชูและสนับสนุนพระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติชอบ เป็นการให้กำลังใจแก่พระสงฆ์ผู้ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา

2) การพระราชทานสมณศักดิ์เป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนา ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสและชื่นชมยกย่องพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง

3) สมณศักดิ์เป็นส่วนหนึ่งของการบำเพ็ญพระราชกุศลของพระมหากษัตริย์ คงจะมีพระราชศรัทธา ที่จะทำบุญกับพระศาสนาในส่วนของศาสนบุคคล

4) ระบบสมณศักดิ์เป็นศิลปวัฒนธรรมและโบราณราชประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของไทย จึงควรรักษาระบบสมณศักดิ์ให้คงอยู่ต่อไป

5) สมณศักดิ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการปกครองบริหารคณะสงฆ์ และทำให้การปกครองบริหารคณะสงฆ์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6) ทำให้ศาสนจักรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับราชอาณาจักร เนื่องจากระบบสมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์หรือรัฐโดยผ่านการทำงานร่วมกัน

7) ทำให้พระสงฆ์มีโอกาสให้คำปรึกษาหรือชี้แนะพระมหากษัตริย์หรือผู้บริหารประเทศ

8) สมณศักดิ์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยคนทั่วไปเห็นว่า พระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์นั้นเป็นผู้ทรงบารมี มีความรู้ ความสามารถ จึงนิยมอาราธนาพระสงฆ์ผู้มีสมณศักดิ์ไปแสดงธรรมปาฐกถาหรือให้คำปรึกษา ทำให้พระสงฆ์มีโอกาสสอนธรรมหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนามากขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

9) สมณศักดิ์ทำให้ศิษย์หรือผู้ที่นับถือพระภิกษุผู้ได้รับสมณศักดิ์มีกำลังใจในการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือพระศาสนาต่อไป

2. ปัญหาหรือข้อเสียของการมีสมณศักดิ์

1) ทำให้พระสงฆ์เกิดความโลภ ความมัวเมาในตำแหน่งและลาภสักการะ

2) ทำให้พระสงฆ์เกิดการแก่งแย่ง หรือวิ่งเต้นเพื่อให้ได้สมณศักดิ์ อันนำไปสู่ผลประโยชน์

3) ทำให้พระสงฆ์เกิดค่านิยมฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยจนลืมความเป็นสมณะของตน

4) ทำให้พระสงฆ์ห่างเหินจากการศึกษาพระธรรมวินัยและการปฏิบัติสมณธรรม

5) สมณศักดิ์เป็นเหมือนบรรดาศักดิ์ในระบบศักดินานิยมทางคติโลกที่เลิกกันไปแล้วจึงควรเลิกด้วยเช่นกัน

6) สมณศักดิ์ทำให้พระสงฆ์ เป็นเครื่องมือของรัฐ

7) ระบบสมณศักดิ์ในปัจจุบันทำลายคุณค่าตามวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย เพราะแต่เดิมนบ้านเมืองตั้งให้เอง แต่ปัจจุบันพระภิกษุขอให้ตัวเอง ซึ่งเท่ากับเป็นการลดคุณค่าพระสงฆ์ตามวิถีคติธรรม

8) สมณศักดิ์เป็นเรื่องที่ขัดหรือไม่ตรงกับพระธรรมวินัย เพราะเป็นตำแหน่งที่พระมหากษัตริย์ผู้ทรงดำรงสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ทรงตั้งให้ ต่างกับตำแหน่งเอตทัคคะที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งให้

9) สมณศักดิ์ขัดกับพระธรรมวินัยหลายอย่าง เช่นการไม่แบ่งชั้นวรรณะ การเคารพตามหลักอาวุโส และการละกนิสัยเยี่ยงคฤหัสถ์

10) สมณศักดิ์ขัดกับระบบการปกครองบริหารสงฆ์ของพระพุทธเจ้าที่มีความเสมอภาค และเสรีภาพ

11) สมณศักดิ์เป็นช่องทางหาประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 8 แนวทางแก้ปัญหาและแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์

1. แนวทางแก้ปัญหาเรื่องสมณศักดิ์

ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางแก้ปัญหาเรื่องสมณศักดิ์ตามที่มีผู้เสนอไว้ 4 วิธี คือ (1) การล้มเลิกระบบสมณศักดิ์ (2) การปรับปรุงระบบสมณศักดิ์ (3) การปลูกฝังธรรมสร้างค่านิยมที่เหมาะสม (4) การควบคุมตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์

2. แนวทางการปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์

ผู้เขียนได้สรุปแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์ จากคำให้สัมภาษณ์อาทิ พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม), พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ), ศ.พิเศษจางนงค์ ทองประเสริฐ, ดร.อำนาจ บัวศิริ ดังนี้

1) พระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ เมื่อได้รับแล้วควรทำตัวให้ดียิ่งขึ้น และช่วยกันสร้างผลงานให้ทรงคุณค่ายิ่งขึ้น สมกับที่ได้รับยกย่องเชิดชู

2) พระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ต้องคอยระวัง ไม่ทำให้เกิดผลเสียหรือโทษจากสมณศักดิ์ที่ได้รับนั้น และพระสงฆ์ไม่ควรหลงลืมตัว เมายศ เมาดำแหน่ง ได้สมณศักดิ์แล้วไม่ติดใจ ลาก ยศ สักการะ

3) ศิษย์ของพระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ต้องช่วยให้อาจารย์ของตนไม่หลงลืมสติจนถูกเกียรติยศและลาภสักการะที่เกิดจากสมณศักดิ์ครอบงำ

4) พระสงฆ์ผู้ทรงสมณศักดิ์ ควรทำตามหลักคำสอนของพระศาสนา ช่มคนที่ควรชม ยกย่องคนที่ควรยกย่อง และใช้หลักสัปปริสธรรม 7

5) ควรเพิ่มการให้สมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ที่ทำงานด้านอื่นๆ นอกจากด้านการปกครองและสาธารณูปการ พระสงฆ์ที่มุ่งการปฏิบัติกรรมฐานก็ควรได้รับการยกย่องด้วยสมณศักดิ์เช่นกัน

6) ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและสาระสำคัญของสมณศักดิ์ให้ประชาชนและพระสงฆ์ได้เข้าใจ และแพร่หลายออกไป

7) คฤหัสถ์หรือชาวบ้านไม่ค่อยรู้เรื่องสมณศักดิ์ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องนี้ แต่ก็ควรเรียนรู้ที่จะไม่ทำให้พระสงฆ์อยากได้สมณศักดิ์

8) พระสงฆ์และคฤหัสถ์ควรมองเรื่องสมณศักดิ์ให้กว้างขึ้น หลากมุมมองมากขึ้น อย่ามองแง่ลบมากไป จะทำให้เกิดปัญหาน้อยลง

ตอนที่ 9 สรุป

ผู้เขียนได้สรุปไว้ว่า สมณศักดิ์มีทั้งข้อดีหรือคุณประโยชน์และปัญหาหรือข้อเสีย อีกทั้งมีความคิดเห็นในเรื่องนี้แตกต่างกันไปจนยากจะชี้ขาดได้ว่า ข้อดีมีมากกว่า น้อยกว่า หรือพอๆ กับข้อเสีย แต่จากข้อมูลที่ประมวลมาพอมีเหตุผลที่จะพูดว่า สมณศักดิ์มีข้อดีไม่น้อยไปกว่าข้อเสีย และแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการยกเลิกสมณศักดิ์ก็มีความเป็นไปได้น้อยและมีข้อเสียบางประการอยู่ด้วย ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้หรือควรจะเป็นจึงได้แก่การปรับปรุงระบบสมณศักดิ์ให้เกิดความถูกต้องเป็นธรรมมากขึ้น โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และส่งเสริมให้พระสงฆ์เข้าใจและเข้าถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของสมณศักดิ์ ไม่ยึดติดหลงใหลในสมณศักดิ์จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระพุทธศาสนาและสังคมประเทศชาติ

วิจารณ์

บทความเรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” ของศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ เป็นงานที่ผู้เขียนได้นำเสนอสาระไว้ในเนื้อหาอย่างละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้อ่านจะได้รับความรู้เป็นลำดับขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ความเป็นมาและความสำคัญของหัวข้อเรื่อง ได้รู้ความหมายและความเป็นมา ประเภทและลำดับขั้นของสมณศักดิ์ หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการพิจารณาแต่งตั้ง จุดมุ่งหมายของการมีสมณศักดิ์ ความชอบธรรมของสมณศักดิ์กับการปกครองบริหารคณะสงฆ์และรัฐ ข้อดีและปัญหาของการมีสมณศักดิ์รวมทั้งแนวทางแก้ปัญหา และแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์ ซึ่งแต่ละตอนผู้เขียนได้อธิบายไว้อย่างละเอียด ผู้อ่านจะได้รับความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี โดยเฉพาะตอนที่ 7 และ 8 ซึ่งกล่าวถึงข้อดีและปัญหาของการมีสมณศักดิ์ตลอดถึงแนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์นั้น ผู้เขียนได้นำความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่าน อาทิ ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ พระเทพวิสุทธิกวี พระสุธีธรรมาวุธ ตรีพระไพศาล วิสาโล มาอ้างอิงประกอบข้อเขียนด้วย ซึ่งทำให้ข้อมูลมีน้ำหนักน่าเชื่อถือเด่นชัดขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียนได้อ้างอิงหลักฐานจากพระไตรปิฎก และหนังสืออื่นๆ โดยมีเชิงอรรถแสดงไว้ชัดเจน ดังปรากฏในหน้า 13 – 18, 21 – 25, 29 – 32, 35 – 38 นั้นนับว่าเป็นไปตามรูปแบบของงานเขียนเชิงวิชาการ

เกี่ยวกับข้อดีและปัญหาหรือข้อเสียของสมณศักดิ์ มีข้อนำสังเกตว่าผู้เขียนเสนอไว้ว่าข้อดีมี 9 ข้อ (หน้า 23-26) ส่วนข้อเสียหรือปัญหา มี 11 ข้อ (หน้า 26-34) แต่ในตอนสรุปผู้เขียนได้กล่าวว่ามีข้อดีไม่น้อยกว่าข้อเสีย ซึ่งดูจะขัดแย้งกันอยู่บ้าง แต่ผู้เขียนก็ได้กล่าวไว้ว่าข้อเสียนั้นสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่

รุนแรงเสียหายถึงขนาดควรถูกเลิกสมณศักดิ์ ดังนั้นแนวทางแก้ปัญหาคงควรเป็นการปรับปรุงระบบสมณศักดิ์ให้ถูกต้องเป็นธรรมมากขึ้น ทั้งส่งเสริมให้พระสงฆ์เข้าใจและเข้าถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของสมณศักดิ์ และปลูกฝังอบรมสร้างค่านิยมที่เหมาะสม รวมทั้งการควบคุมตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของพระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์ แสดงว่าผู้เขียนเสนอความคิดเห็นในเชิงอะลุ้มอล่วย

ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับผู้เขียนว่าไม่ควรยกเลิกสมณศักดิ์ เพราะข้อดีของสมณศักดิ์นั้นเป็นการเสริมกำลังใจของภิกษุที่มุ่งพัฒนาตนเพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่มวลชน และควรปรับปรุงระบบสมณศักดิ์ให้ถูกต้องและเหมาะสม ปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อสมณศักดิ์จากที่ประชาชนบางส่วนเห็นว่าสมณศักดิ์เป็นการเพิ่มต้นทุนแก่ภิกษุ ให้เป็นเรื่องของฉันทะซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักธรรมอิทธิบาท 4 อันเป็นคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ จะเป็นการส่งเสริมข้อดีของสมณศักดิ์ให้ชัดเจนขึ้น

สรุป

บทความวิจัยเรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” ของ ศ.ดร.วัชระ งามจิตตเจริญ เป็นงานเขียนที่มีรูปแบบหรือโครงสร้างของบทความวิจัยครบถ้วน คือ ประกอบด้วยบทคัดย่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ในตอนเริ่มต้นมีหัวข้อความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา มีเนื้อหาเริ่มแต่ความหมายและความเป็นมาของสมณศักดิ์ในหน้า 13 ต่อจากบทคัดย่อ จนถึงแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์และบทสรุปในหน้า 38 มีเชิงอรรถอ้างอิง และมีบรรณานุกรมต่อท้ายเนื้อหาครบถ้วน รวมทั้งหมด 31 หน้า (หน้า 11 – 41)

ด้านเนื้อหา ผู้เขียนคือ ศ.ดร.วัชระ งามจิตตเจริญ ได้แบ่งเป็นหัวข้อชัดเจนทำให้อ่านเข้าใจง่ายรวม 9 ตอน ตั้งแต่ความเป็นมาและความสำคัญ ความหมายและความสำคัญของสมณศักดิ์ ประเภทและลำดับชั้นของสมณศักดิ์ไปจนถึงแนวทางแก้ปัญหามาและแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์ และลงท้ายด้วยตอนสรุป

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า ผู้เขียนบทความนี้ให้รายละเอียดของเนื้อหาชัดเจนดีมาก มีการนำบทสัมภาษณ์ของหลายท่านมาอ้างอิงประกอบ ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ผู้อ่านจะได้ความรู้เกี่ยวกับข้อดีข้อเสียหรือปัญหาของสมณศักดิ์ แนวทางแก้ปัญหามาและแนวทางปฏิบัติในเรื่องสมณศักดิ์ เป็นการขยายองค์ความรู้ให้แก่ผู้อ่านที่เคยรู้เรื่องสมณศักดิ์มาบ้างแล้ว หรือให้องค์ความรู้ใหม่แก่ผู้อ่านบางกลุ่มรวมทั้งให้แนวคิดเป็นการเพิ่มพูนปัญญาด้วย

ด้านถ้อยคำสำนวนการเขียน ผู้อ่านจะได้เห็นแนวการเขียนบทความวิชาการของ ศ.ดร.วัชระ งามจิตตเจริญ การเรียบเรียงถ้อยคำสำนวนเรียบร้อยละเอียดลออ น่าสนใจ และเป็นแนวทางสำหรับการเขียนงานวิชาการ

ผู้วิจารณ์มีข้อสังเกตด้านการใช้ถ้อยคำภาษาในบทความเรื่องนี้ เริ่มแต่ชื่อเรื่องใช้ว่า “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” ในความคิดของผู้วิจารณ์เห็นว่าควรนำคำข้อดีและปัญหามาใช้คู่กันนั้น เป็นคำไม่คู่ขนาน ตามหลักการใช้คำในภาษาไทยแต่เดิมมาจะใช้ว่า ข้อดี – ข้อด้อย หรือ ข้อเด่น – ข้อด้อย หรือ ข้อดี – ข้อเสีย จะเป็น

ลักษณะของคำคุณาน แต่ที่ผู้เขียนใช้ข้อดีและปัญหาไม่ยินดีใช้ข้อดี – ข้อเสีย เพราะคำว่าข้อเสียดูจะหนักไปจึงเลือกใช้คำปัญหาแทน

การใช้สำนวนภาษาบางตอน เช่น “อีกทั้งเสรีภาพของพระสงฆ์ในการดำเนินชีวิตก็มีจำกัดภายใต้กรอบพระวินัยที่มีข้อห้ามและข้อบังคับมากมาย” หรือข้อความว่า “ขัดกับสังคมสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าทรงสร้างให้มีเสรีภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้พระธรรมวินัย” หรือข้อความว่า “เป็นองค์ประกอบของการบริหารของคณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ” สำนวนที่ขีดเส้นใต้ไว้ นั้น ถ้าถือเคร่งครัดตามหลักภาษาไทย คำว่าภายใต้ ถือเป็นส่วนวางฝรั่ง สำนวนไทยจะไม่ใช้ภายใต้ ซึ่ง ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ ก็ใช้คำว่าภายในกรอบ อยู่เหมือนกัน แต่ในปัจจุบัน สำนวนภาษาว่าภายใต้ดูจะใช้กันทั่วไป อาจถือเป็นสากลนิยม หรือภาษาร่วมสมัย ไม่ถือเป็นข้อเสียหาแต่อย่างใด

การลำดับคำในข้อความ (word order) เช่น “แต่ดีหรือชั่วเพราะคนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับได้” คำว่า ได้ ควรจะอยู่หลังคำว่าชั่ว จะเข้าใจได้ชัดเจนกว่า อย่างไรก็ตามสำนวนภาษาของผู้เขียนบทความก็เป็นสำนวนที่เรียบเรียงได้เรียบร้อยละเอียดลออ ไม่ปรากฏคำสแลงหรือคำคะนองให้แสงตาผู้อ่าน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บทความวิจัยเรื่อง “สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา” ของศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ มีคุณค่า อุดมสาระ ประเทืองปัญญา ทั้งเหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจใฝ่รู้ในเชิงวิชาการ และที่สำคัญเสริมความรู้ด้านพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาหลักของชาติและเป็นหลักประจำใจของชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัชระ งามจิตรเจริญ. สมณศักดิ์ : ข้อดีและปัญหา. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 21(2), 11–41.